

Din digitale gæstelærer: Randi Skovhus

Lærervejledning til forløbet
'Karrierelæring og social retfærdighed'

Forløbet er udviklet
til at sætte fokus på
karrierelæring

Målrettet elever
på stx, hhx og hf i
samfundsfag A og B

Online eller
fysisk fremmøde

Forløb på 4-6 moduler
à 50 minutter

Dette gæstelærerforløb sætter fokus på unges karrierelæring. Forløbet tager udgangspunkt i Amartya Sens 'capability teori', der er en samfundsfaglig teori om social retfærdighed. I forløbet får eleverne mulighed for at være nysgerrige og undersøgende i forhold til uddannelse og arbejde og sammenhængen med den øvrige del af livet.

Dette gæstelærerforløb giver eleverne mulighed for at reflektere nysgerrigt og undersøgende over egen fremtid i et studie- og karrierespæktiv. Eleverne får indsigt i betydningen af at skabe gode grundlag for valg af uddannelse og job.

Forløbet tager afsæt i en podcast med ph.d. Randi Skovhus. Randi Skovhus er lektor ved VIA University College, hvor hun forsker og underviser på diplomuddannelsen i uddannelses-, erhvervs- og karrierevejledning. Randi Skovhus arbejder blandt andet med unges uddannelsesvalg og oplevelse af mening i den sammenhæng – i lyset af social retfærdighed.

I forløbet bruger Randi Skovhus den indiske økonom og filosof Amartya Sens teori om frihed og social retfærdighed. Teorien er

relevant i forbindelse med samfundsfaglige temaer som social differentiering, velfærdsprincipper og sociale forskelle.

Forløbets formål

Forløbet er udviklet til samfundsfag i STX, HHX og HF. Forløbet er mest oplagt at anvende i samfundsfag B (2.g eller 2. HF) eller samfundsfag A (3.g STX), hvor det kan give anledning til at integrere et karrierelæringsperspektiv i samfundsfagsundervisningen.

De gymnasiale uddannelser skal bidrage til elevernes karrierekompetence, der skal styrkes gennem karrierelæring. Undervisningen skal indeholde forløb og faglige aktiviteter, der styrker elevernes evne til at håndtere valg og overgange i uddannelsessystemet. Dette

kan modne deres evne til at reflektere over egne muligheder og til at træffe valg om egen fremtid i et studie- og karrierespørgsmål og et personligt perspektiv.

Forløbet taler ind i gymnasieskolens læreplaner for samfundsfag, hvor der blandt andet er fokus på social differentiering, velfærdsprincipper og sociale forskelle. Forløbet kan supplere eksisterende vinkler på eksempelvis senmoderne sociologers fokus på individets valg eller perspektiver på (u)lighed og retfærdighed. Det kunne for eksempel supplere John Rawls teori om retfærdighed, kvalificere en undersøgelse af social arv og en diskussion af chanceulighed eller sættes i relation til Bourdieus teori om kapitaler og habitus.

Forløbet taler derudover ind i *Bekendtgørelse af lov om de gymnasiale uddannelser §29 (2020)*, hvoraf det fremgår, at:

"De gymnasiale uddannelser skal bidrage til elevernes karrierekompetence, der skal styrkes gennem karrierelæring (Aftaleteksten, Regeringen 2016). Undervisningen skal indeholde forløb og faglige aktiviteter, der styrker elevernes evne til at håndtere valg og overgange i uddannelsessystemet, giver dem viden om og erfaringer med fagenes anvendelse, der modner deres evne til at reflektere over egne muligheder og at træffe valg om egen fremtid i et studie-/karrierespørgsmål og et personligt perspektiv."

Formålet med forløbet er at give eleverne nye muligheder for at lære, motivere og styrke deres trivsel med undervisning af en gæstelærer, der er en faglig kapacitet på sit felt.

Find alle de digitale gæstelærerforløb på www.emu.dk

Forløbets opbygning

Forløbet er bygget op omkring en podcast med Randi Skovhus, og undervisningen kan gennemføres i nedenstående tre faser. Som forberedelse til forløbet kan eleverne læse den korte tekst *Præsentation af Amartya Sens*

Capability-teori (Skovhus, R., 2021).

Fase 1: Rammesætning og opstart af forløbet

Forløbet rammesættes af læreren, der introducerer eleverne til, at de nu skal arbejde med en teori om social retfærdighed. Det kan drøftes, hvilke hverdagsforståelser af social retfærdighed eleverne har med afsæt i spørgsmålet:

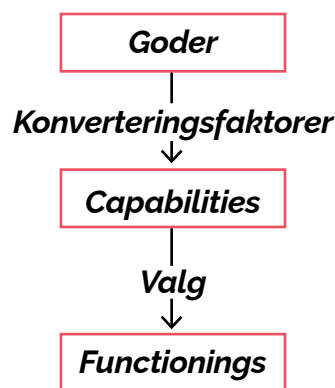
Hvad er jeres umiddelbare opfattelse af, hvad social retfærdighed er/betyder?

Et eksempel på en forståelse af social retfærdighed kan være, at det er retfærdigt, at alle får det samme. Læreren kan eventuelt vise nogle billeder, som kan åbne for associationer. I sin rammesætning kan læreren desuden fremhæve, at Amartya Sen med sin capability teori bidrager med et særligt perspektiv på, hvordan man kan forstå social retfærdighed – nemlig som muligheder for at vælge mellem forskellige slags værdsatte ting i livet.

Fase 2: Præsentation og drøftelse af teori

Efter den indledende rammesætning kan eleverne lytte til podcasten - i første omgang med særligt fokus på præsentationen af capability teorien. Eleverne kan vælge, om de vil sidde ved et bord og lytte, så de kan tage noter undervejs, eller om de vil lytte til podcasten, mens de går en tur udendørs.

Til støtte for lytningen og forståelsen kan eleverne få en grafisk præsentation af teorien med disse elementer at kigge på.

Figur: Fem centrale begreber i Amartya Sens 'capability teori'.

Eleverne kan tage noter på arket med deres stikord til begreberne, mens de lytter. Herefter kan eleverne reflektere individuelt over teorien ud fra spørgsmålene:

- Hvad har jeg hørt, og hvad får det mig til at tænke på?

Som næste skridt efter den individuelle refleksion kan eleverne i grupper drøfte, hvordan de forstår Amartya Sens teori. Udgangspunktet kan være disse spørgsmål:

- Hvad mener Amartya Sen med functionings, capability, goder/ressourcer og konverteringsfaktorer.
- Hvad, mener Amartya Sen, kan have indflydelse på valg?
- Hvordan adskiller Amartya Sens begreb om social retfærdighed sig fra en hverdagslig forståelse af social retfærdighed, for eksempel at det er retfærdigt, at alle får det samme?

Undervejs i drøftelsen kan eleverne også formulere deres egne spørgsmål til teorien - eventuelt med udgangspunkt i de fem centrale begreber i capability teorien.

Som afslutning på fase 2 kan eleverne i plenum i klassen bringe deres spørgsmål til teorien frem til drøftelse og afklaring.

Fase 3: Teorien som perspektiv på egen karrierelæring

Som første skridt i den tredje fase kan læreren bede eleverne genhøre podcasten - denne gang med særligt fokus på, hvordan Amartya Sens capability teori kan anvendes i en undersøgende og nysgerrig tilgang til uddannelse og arbejde. Efterfølgende kan læreren vælge mellem nedenstående aktiviteter eller anvende dem alle:

Aktivitet: Nysgerrighed i uddannelsesvalg

Som optakt til en klassedrøftelse kan læreren henlede elevernes opmærksomhed på Amartya Sens argument om, at det er vigtigt at udvikle og have mulighed for at udvikle capabilities og ikke overvejende fokusere

på functionings. Det kan give eleverne et grundlag for at forstå valget af uddannelse og arbejde som en proces frem for et endemål. Eleverne drøfter perspektivet, hvorfor det er vigtigt, og hvordan det skal forstås.

Derefter kan eleverne i grupper drøfte:

- Hvordan man kan være nysgerrig på menneskers uddannelse og job - også på uddannelser og job, som man ikke selv forestiller sig at vælge? Hvilke spørgsmål kan man stille?
- Hvilke anledninger eller muligheder eleverne har i deres hverdagsliv for at udforske og være nysgerrige på job og uddannelser?

Læreren kan lægge op til, at eleverne anvender Amartya Sens teori i drøftelsen af at være undersøgende og nysgerrig omkring uddannelser og job. Eleverne kan eksempelvis inddrage Amartya Sens pointe om, at frihed til at vælge har en værdi i sig selv for mennesker.

Efter gruppearbejdet kan elever og lærer samle op og drøfte elevernes perspektiver i plenum. Som led i opsamlingen kan klassen lave en idébank på tavlen med spørgsmål, man kan stille andre mennesker for at få en øget indsigt i deres uddannelser og job. Idébanken kan også rumme spørgsmål, som kan anvendes i hverdagslivet for at være nysgerrig på job og uddannelse.

Aktivitet: Interview med voksne

Som yderligere aktivitet kan eleverne gennemføre undersøgende interview med voksne i deres familie eller omgangskreds. Eleverne kan i grupper udarbejde semistrukturerede interviewguides, hvorefter de kan vælge personer at interviewe. Det må gerne være personer, hvis uddannelse og job de ikke ved så meget om på forhånd.

Interviewguiden kan eksempelvis rumme spørgsmål som disse:

- Hvad laver du i dit arbejde?
- Hvordan spiller dit arbejde sammen med den øvrige del af livet?
- Hvem arbejder du sammen med?
- Hvad er meningsfuldt, sjovt eller interessant ved dit job?
- Hvad er udfordrende ved dit job?
- Hvilke(n) uddannelse(r) har du?
- Hvad havde betydning for dit eller dine uddannelsesvalg?
- Hvilken proces gik forud for, at du fik dit nuværende job (tilfældigheders betydning i processen mv.)?

Efter interviewene kan eleverne reflektere over følgende spørgsmål: Hvad ved jeg nu, som jeg ikke vidste før? Hvad overraskede mig? Hvad var som forventet?

Det er en pointe, at eleverne ikke skal vurdere, om de job og uddannelser, personerne fortalte om, er attraktive eller ej. Pointen med interviewene er, at eleverne øver sig på at være nysgerrige og undersøgende (og dermed udvikle capabilities) frem for at have fokus på selve uddannelsesvalget (functionings).

Efter interviewene kan eleverne dele hovedpointerne med hinanden i de grupper, som arbejdede sammen om at lave interviewguides. Derefter er interviewaktiviteten afsluttet.

Aktivitet: Frie og anerkendelsesværdige valg

Klassen kan også gennemføre en aktivitet om, hvilke karrieremæssige valg der vurderes som anerkendelsesværdige. Som indledning på aktiviteten kan læreren fremhæve Amartya Sens pointe om, at menneskers forståelser af, hvad der er værdsat og anerkendelsesværdigt, bliver til i en social kontekst.

Ifølge Amartya Sen er menneskers valg ikke løsrevne, men influeres i høj grad af de omgivelser, de bliver til i. Amartya Sen

fremhæver, at omgivelserne har indflydelse på, hvad mennesker tillægger betydning.

Et vigtigt spørgsmål at overveje er derfor, i hvilken udstrækning en person har adgang til alle sine capabilities, og hvorvidt personen 'straffes' af sine sociale omgivelser for at træffe bestemte valg. Capability-tilgangen er ikke alene optaget af at udvide og evaluere menneskers capabilities. Den lægger også vægt på at granske konteksten og undersøge om de omstændigheder, hvori mennesker vælger fra deres capabilities, er fremmende og retfærdige. Eksempelvis bliver unges forståelser af, hvilke uddannelser der er forventelige og anerkendelsesværdige til i en social kontekst. Gymnasiet er eksempelvis selv del af denne sociale kontekst.

Eleverne kan i grupper drøfte, hvordan deres sociale kontekst påvirker deres valg – eksempel ud fra disse spørgsmål:

- På hvilke måder taler vi (elever, lærere, andre medarbejdere) her på HF/HHX/STX om forskellige uddannelser og job? Giv eksempler?
- Hvad fremstilles eksplicit og implicit som forventelige og anerkendelsesværdige uddannelsesvalg og som det modsatte?
- Hvordan påvirker den sociale kontekst vores tanker, forståelser og forventninger til vores uddannelsesvalg?
- Hvad vil og kan vi gøre ved det?

Grupperne kan herefter vælge to pointer ud, som skal præsenteres i plenum. Ud fra gruppernes pointer drøftes det i fællesskab, hvilket billede af og hvilken retorik omkring uddannelser og job der tegner sig i klassen og på gymnasiet. Læreren kan opfordre eleverne til at forholde sig til, om der er noget, de ønsker at ændre, og hvordan de i givet fald kan arbejde med det.

Læreren kan sikre, at drøftelsen knytter an til capability teorien. For eksempel kan klassen forholde sig til Amartya Sens pointe om, at frihed, capabilities og social retfærdighed

kan handle om at have mulighed for at vælge mellem forskellige værdsatte alternativer. Den mulighed forudsætter eksempelvis kendskab til forskellige uddannelser og job og en udbredt oplevelse af, at det er forbundet med social anerkendelse at vælge mellem mange forskellige uddannelser og ikke kun nogle få.

Aktivitet: Kritisk perspektiv på teorien

Læreren kan afslutningsvis udfordre Amartya Sens teori med afsæt i klassens drøftelser. Det kan læreren for eksempel gøre med spørgsmål som disse:

- Hvornår har man capabilities nok i forhold til at træffe et uddannelsesvalg?
- Kan man have så mange værdsatte muligheder (capabilities) at vælge imellem, at man har så vanskeligt ved at vælge, at det bliver et problem?

Læreren kan i den opsamlende drøftelse fremhæve, at man skal passe på med en naiv anvendelse af capability teorien. Det vil sige, at man ikke kun skal fokusere på at opbygge enkeltindividens capabilities. Det er samtidig også nødvendigt at indregne de begrænsende strukturer, der er i samfundet, og som kan påvirke menneskers capabilities.

Evaluering

Forløbet kan rundes af med, at læreren faciliterer en drøftelse af, hvad der ifølge eleverne er vigtige pointer i capability teorien.

Som udgangspunkt for drøftelsen kan læreren bede eleverne udarbejde en grafisk illustration af teorien, enten individuelt eller i par. Eleverne skal så skrive stikord og eksempler ind på tegningen, som kan hjælpe dem til at genkalde sig hovedpointerne i teorien, når de drøfter teoriens vigtige pointer i klassen.

Læreren kan eventuelt også bede eleverne skrive tre pointer, som, de synes, er vigtigst omkring det at være nysgerrig og undersøgende omkring uddannelse og job. Pointerne kan deles i klassens afsluttende drøftelse, eller eleverne kan gå sammen to og to og dele deres pointer.

Tilrettelæggelse

Forløbets opbygning lægger op til fire til seks moduler, uanset om undervisningen gennemføres fysisk på skolen eller online som fjernundervisning. Tidsforbruget kan dog variere afhængigt af eleverne og den kontekst, som læreren tænker forløbet anvendt i.

Forløbet giver eleverne indblik i både en samfundsfaglig teori og i karrierelæringsperspektiver. Vejen dertil omfatter gruppearbejde, semistrukturerede interview og plenumdrøftelser. Læreren skal derfor tilrettelægge forløbet med fokus på, at disse undervisningsformer kan kombineres med læreroplæg og lytning af podcast.

Under 'Forløbets opbygning' er der angivet forslag til konkrete aktiviteter, som kan kopieres eller re-didaktiseres efter behov af den enkelte lærer.

Hvis undervisningen er online...

Forløbet kan gennemføres som online-undervisning. I det tilfælde kan læreren gøre brug af breakout rooms på klassens virtuelle platform som alternativ til fysisk gruppearbejde, ligesom interview kan gennemføres som videomøder eller telefonisk. Klassen kan desuden anvende eksempelvis Padlet til at fastholde og dele pointer fra fælles drøftelser.

Publikationen er udarbejdet juni 2021 af Rambøll Management Consulting, Københavns Professionshøjskole, VIA University College, Syddansk Universitet og Operate for Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Grafisk tilrettelæggelse: Operate

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**

KØBENHAVNS
PROFESSIONS
HØJSKOLE **KP**

OPERATE

RAMBØLL

SDU